

JAN HÁLA

Velikým příběhem okouzleného umělce lze nazvat celých 35 let, které prožil akademický malíř Jan Hála, rodák z jihočeské Blatné, ve Važci. Dnes v každé vzpomínce, kterou zde pod Tatrami zanechal, jako dominanta ční jeho hluboký vztah k tomuto svéráznému prostředí a lidem. Právě ten vztah, který byl vzájemný, přežil, překlenul požár Važce v roce 1931 i smrt mistra roku 1959 jako i ostatní

UMĚLEC, KTERÝ NAŠEL SVÉ KOŘENY NA SLOVENSKU

dejinné vichry, které se od dvacátých let přes Liptov přehnal.

Jan Hála objevil Važec na cestě po Slovensku se svým přítelem Karlem Hildprandtem. Nejvýchodnějším cílem

jejich cesty měl být Prešov. Původně plánoval udělat si zde asi měsíční tvořivou zastávku, ale od památného 1. srpna 1923 se protáhla na několik let. "Našel jsem, co jsem hledal. Můj sen, najít ryzi

Slovany, kteří neodložili dosud svou svéráznou kulturu, se splnil.", píše ve svých vzpomínkách. Od chvíle, kdy sešel ze stanice a přešel lávku přes Váh, což je procházka na necelých deset minut, si ho Važec celého koupil. Uprostřed vesnice si pronajal stouletou dřevěnici, zařízenou lidovým nábytkem. Chudobný neznámý umělec z Čech v ní začal úplně nový život.

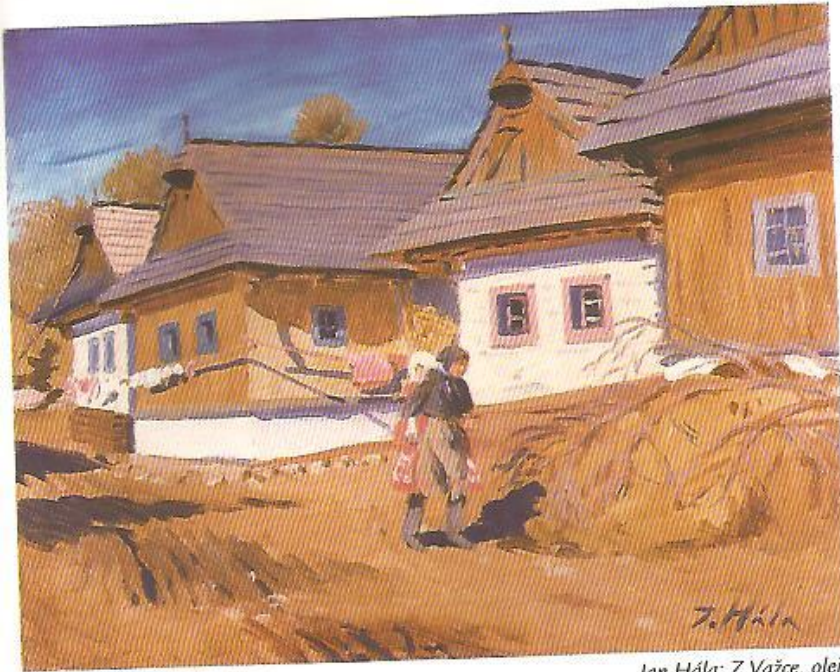
"Nebylo ani krejcaru na večeri, teprve na cigarety. Nebylo na barvy, na plátno, nebylo na zítřek, na oběd, na nic. V srdci však radost, duše plná ideálů, hlava roztoužená! Tenkrát, vzpomínám si jako by to bylo dnes, donesl jsem si džbánky vody z Váhu a šel jsem spát. Ale myslil jsem, že jsem v ráji..."

První rok ve Važci byl dost těžký. Jan Hála žil tak trochu jako poustevník, sám, odloučený od světa, který mu mimochodem ani moc nescházel. Mimo štětec bere do ruky i pero a píše do Lidových novin o svém Važci. A hle, několik šťastných fejetonů ho spojilo se světem. Lidé se o něm dověděli. "Dveře mojí dřevěnice se začaly otvírat návštěvám nejen domácím, ale i z daleké ciziny." Jinak umělecký život v tom čase ve Važci byl rušný. Přicházeli sem Jaroslav Augusta, Martin Benka, Miloš Bazovský, bratři Úprkovi, Janko Alexy,

Jan Hála: Hlava dívky se šátkem, 1943, olej.

(pokračování na str. 15)

Jan Hála: Z Važce, olej.

(dokončení ze str. 2)

P.M. Kern a další, s nimiž v roce 1928 vytvořil spolek malířů - Tovarištvo výtvarných umělců TATRAN, se sídlem ve Važci. Komunita však neměla dlouhé trvání. Važec, který inspiroval Jana Hálu po celý život, ostatní dokázal upoutat jen na chvíli. O rok později Jan Hála zaznamenává další mezník ve svém životě. Žení se s Marií Chalupsovou z rodné Blatné, ženou, která obdivuhodně převzala Hálův vztah k tomuto rázovitému prostředí, dá se říci, že ho ještě umocnila. Následovaly dva šťastné roky života. A pak to přišlo. Dne 17. července 1931 Važec vyhořel. Popelem lehlo 500 domů a stejný počet hospodářských budov. Za šest hodin zmizel z povrchu země jeden svět. Ani druhá světová válka zde tolik škod nezanechala. Tragedie se dotkla Hály na asi najcitlivějším místě. Ztratilo se to, co ho inspirovalo - původnost, originalita, starobylý duch zdejší kultury. Važčané se odstěhovali na Spiš, pro další zůstal jenom chudobinec. Jan Hála sice burcoval veřejné mínění na pomoc vesnici, ale nová, zděná obec, která zde později vznikla, to už nebylo ono. Od té doby umělec žije jen svými vzpomínkami, v nichž nachází Važec, pravda, zidealizovaný. Nejdůležitější však byl jeho postoj, že totiž v této těžké chvíli neopustil lidi. Znovu noří svůj štětec do barev a Važci vrací alespoň na obrazech jeho idylickou malebnost. Promaloval se k slovenskosti do té míry, že roku 1938 jsou jeho obrazy součástí výstavy slovenského umění v New Yorku. Pak přichází rok 1939 a mistr Hála i s

manželkou musí nedobrovolně opustit Važec. Spolu s rodinou se vrací do rodné Blatné, kde žije v dost tísnivých podmínkách. Ne však dlouho. Važčané prožívali jeho odchod jako skutečnou ztrátu. Přimluvili se za něho, na mnohé žádosti

je mu ještě v tomtéž roce dovoleno vrátit se zpátky. Ani dnes se nedá tohle gesto obejít bez údivu, tak odvážné bylo na svou dobu. Mistr Hála se během vojny zapojuje do Povstání, z kterého si nakonec odnáší podlomené zdraví. A vyznamenání.

Po roku 1945 se zúčastňuje na všech celoslovenských výstavách, ale mnohé z nich byly jen okresního rozsahu. Čas plyne, Hála maluje, ilustruje, vystavuje. Až do 17. května 1959, kdy ve Važci umírá. Po jeho smrti udržuje kontakt s Važčany pani Rita Hálová, která při každé příležitosti píše do vesnice dojemné listy plné díky. 15. října 1977 byla ve Važci otevřena Galerie Jana Hály, která nám dnes připomíná nejen to, čím Važec kdysi byl, ale je i památkem krásného vztahu českého umělce k slovenské vesnici. Nedávno, přesněji 19. ledna, jsme si připomněli 105. výročí narození tohoto v dobrém slova smyslu Čechoslováka.

Peter Laučík

autor je redaktorem SME Bratislava

Originály obrazů Jana Hály jsou v majetku Galerie J. Jakobyho v Košicích. Na titulní stránce je obraz Nevěsta, který byl v r. 1994 restaurován díky podpoře fondu PRO SLOVAKIA.

Autor foto: Milan Bobula

Jan Hála: Děvče z Važce, 1943, olej.